

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ
ІНОЗЕМНИХ МОВ
ДЛЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЦІЛЕЙ**

Збірник наукових статей

ЛЬВІВ - 2023

УДК 37.041:811

ББК 81.2р.

А 43

*Рекомендовано Вченою радою факультету № 2 ІПФПНП ЛьвДУВС
(протокол № 7 від 13.12.2023)*

Рецензенти:

Оленюк О.В., доцент кафедри англійської філології факультету іноземних мов Львівського національного університету імені Івана Франка кандидат філологічних наук, доцент

Андрусішин Р.М., заступник декана факультету №2 ІПФПНП Львівського державного університету внутрішніх справ кандидат юридичних наук

А 43 Актуальні проблеми навчання іноземних мов для спеціальних цілей: Збірник наукових статей / Укладач: Л.І. Кузьо. Львів: ЛьвДУВС, 2023. 131 с.

У збірнику акцентовано увагу на методичних аспектах, спрямованих на розвиток мовної культури як стратегічного засобу забезпечення лінгвістичної безпеки держави; формуванні іншомовної компетентності правоохоронців України, враховуючи сучасні виклики та потреби; міжкультурній іншомовній компетентності загалом, що стає ключовою у навчальному процесі. Увага приділена організації самостійної роботи здобувачів вищої освіти, використанню інноваційних форм та методів навчання мов. Досліджено використання онлайн-навчання як альтернативної форми традиційного навчання, його переваги та виклики. Окремі дослідження присвячені викликам та можливостям, які виникають у зв'язку із сучасними умовами навчання мов, зокрема у мультикультурному аспекті, підкреслюючи важливість розуміння різноманітності культур у процесі вивчення та використання мов.

**УДК 37.041:811
ББК 81.2р.**

© Львівський державний університет
внутрішніх справ, 2023

3. Заволока С.І. Аспекти організації самостійної роботи студентів ВНЗ з іноземної мови (французької). Одеса: ОНЕУ, 2020, с.125.
4. Організація самостійної роботи студентів з педагогіки : навч. посіб. / під ред. В.І. Євменова. Харків: ХДПУ, 2000. 160 с.
5. Шаповалов С.В. Про проблему організації самостійної роботи студентів ВНЗ. *Український реферативний журнал*, 2008, с. 231.
6. Шимко І. Проблеми самостійної роботи у вищій школі. *Рідна школа*. 2005. №8. С. 34-35.

Богдана ЮСЬКІВ

(Львівський державний університет внутрішніх справ)

ЯВИЩЕ АНТОНІМІЇ ЯК СМИСЛОВЕ ПРОТИСТАВЛЕННЯ В ЮРИДИЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ ПРИ ВИВЧЕННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Анотація. Уміле володіння лексикою мови виявляється перш за все в здатності вибрати саме те слово, яке чітко виразить його думку. Зрозуміло яку важливу роль грає при цьому володіння лексичними антонімами. Відношеннями антонімії охоплена велика кількість слів в мові, а вміння правильно використати антоніми у мовленні здобувачів вищої освіти та допомогти їм у виборі оптимально необхідних інформативних одиниць в комунікативній практиці є першочерговими факторами вдосконалення і збагачення своїх знань у мові.

Дослідники наголошують на універсальності антонімії, називаючи її “мовною реалією”, одним із суттєвих вимірів семантико-синтагматичної системи різних мов. На думку лінгвістів важливою ознакою антонімів є регулярне протиставлення у межах певних синтаксичних конструкцій, тобто контексту.

Найбільш поширеною класифікацією антонімів серед мовознавців є виокремлення семантичних груп антонімів залежно від типу протилежності. яку

вони виражають. Тобто за поняттєво-семантичними зв'язками виділяють градуальні, комплементарні, векторні та координатні антоніми. У формально-структурному аспекті антоніми поділяють на різно- та однокореневі. У різнокореневих антонімів (власне лексичних) антонімів протилежність виражена різними коренями. Для англійської мови найбільш типовими є різнокореневі антоніми. У спільнокореневих (однокореневих або словотвірних) чи лексико-граматичних антонімічність передано додаванням до того самого кореня або основи антонімічних афіксів.

Наявність антонімії, що виявляє відношення смислового протиставлення в юридичній термінології найчастіше пов'язана з протиставленням *законного* та *незаконного*, що являє правову семантику універсалію. Юридичні антоніми виокремлюють деякі аспекти поняття "закон", що протистоїть поняттю "беззаконня" як *позитивне* і *негативне*.

Ключові слова: антонімія, смислове протиставлення, юридична терміносистема, семантичне протиставлення, комунікативні навички, антонімічні пари, оцінні опозиції.

Abstract. Skillful command of the vocabulary of the language is manifested first of all in the ability to choose the exact word that will clearly express one's opinion. It is clear what an important role the possession of lexical antonyms plays in this case. The relations of antonyms cover a large number of words in the language, and the ability to correctly use antonyms in the speech of students of higher education and help them in choosing the optimally necessary informative units in communicative practice are the primary factors for improving and enriching their knowledge in the language.

Researchers emphasize the universality of antonymy, calling it a "linguistic reality", one of the essential dimensions of the semantic-syntagmatic system of different languages. According to linguists, an important feature of antonyms is regular opposition within certain syntactic constructions, i.e. context.

The most common classification of antonyms among linguists is the separation of semantic groups of antonyms depending on the type of opposite. which they express. That is, according to conceptual-semantic connections, gradational, complementary, vector

and coordinate antonyms are distinguished. In the formal-structural aspect, antonyms are divided into different-rooted and mono-rooted. In multi-rooted antonyms (properly lexical) antonyms, the opposite is expressed by different roots. For the English language, the most typical are multi-rooted antonyms. In co-rooted (mono-rooted or word-forming) or lexical-grammatical, antonymy is conveyed by adding antonymic affixes to the same root or base.

The presence of antonymy, which reveals the relation of semantic opposition in legal terminology, is most often associated with the opposition of legal and illegal, which represents the legal semantics of the universal. Legal antonyms distinguish some aspects of the concept of "law", which opposes the concept of "lawlessness" as positive and negative.

Keywords: *antonymy, semantic opposition, legal terminology, semantic opposition, communicative skills, antonymic pairs, evaluative oppositions.*

Постановка проблеми. В сучасній методиці викладання іноземної мови презентація лексичної системи і розширення можливостей вживання слів шляхом цілеспрямованої практики складають специфіку і зміст лексичного аспекту заняття в практичному курсі іноземної мови. Відношеннями антонімії охоплена велика кількість слів в мові, а вміння правильно використати антоніми у мовленні здобувачів вищої освіти та допомогти їм у виборі оптимально необхідних інформативних одиниць в комунікативній практиці є першочерговими факторами вдосконалення і збагачення своїх знань у мові.

Уміле володіння лексикою мови виявляється перш за все в здатності вибрати саме те слово, яке чітко виразить його думку. Зрозуміло яку важливу роль грає при цьому володіння лексичними антонімами.

Англійська мова має багатий словниковий запас, який ми використовуємо коли описуємо свої почуття, предмети і явища навколишнього світу, викладаємо свої вимоги і намагаємося щось довести. Для цього у своїй мові ми використовуємо антоніми, що є заперечними засобами вираження категорії “протилежності” у мові [11].

Науковці підкреслюють, що відношення контрасту є фундаментальним для людського мислення, а антонімія посідає центральне місце серед усіх видів лексико-семантичних відношень, оскільки відіграє важливу роль в організації та обмежуванні лексикону [5]. У зв'язку зі складністю та багатоаспектністю явища антонімії привертає увагу дедалі більшого кола дослідників. Адже суть антонімії повністю виявляється на межі кількох наук, серед яких логіка, філософія, лінгвістика.

Метою статті є аналіз явища антонімії в юридичному дискурсі. Матеріалом дослідження є антонімічні пари, що стосуються галузей права, які найчастіше вживаються під час опанування іноземної мови.

Аналіз досліджень та публікацій. Існують різні підходи до розуміння антонімії, проте дослідники сходяться на тому, що антонімія виражає концептуальну протилежність, втілену у мові. Протилежність трактують як різницю всередині певної сутності, а антоніми є крайніми протилежними проявами цієї сутності. Проблему лексичної антонімії на матеріалі різних мов досліджувало чимало мовознавців, серед них як іноземні: Дж. Лайонз, А. Круз, Л. Мерфі, С. Джоунс, так і українські В.М.Турчин, Н.М.Бобух, Л.А.Лисиченко, О.О.Тараненко, Ю.Д.Апресян, В.А. Введенська, О.Л.Литвин та ін. Першим лінгвістом, який звернув увагу на опозиції в мові був Ф. де Сосюр. Л. Мерфі називає антонімію «архетиповим лексико-семантичним відношенням [15]. Дослідники слушно наголошують на універсальності антонімії, називаючи її “мовною реалією”, яка властива всім мовам, “однією з найважливіших лінгвістичних універсалій, одним із суттєвих вимірів семантико-синтагматичної системи різних мов”, важливою мовною універсалією лексико-семантичного рівня. Антонімія є мовна універсалія, характерна для всіх мов, але в кожній мові вона має свої специфічні особливості [6]. Н.М. Бобух для означення терміна “антоніми”, використовує такі номінації як “антонімічна пара”, “антонімічні лексеми”, “опозитиви”, “контрастиви” [1]. Лінгвісти вказують на вузьке і ширше розуміння цього явища. На позначення такого типу зв'язків у ширшому значенні використовують більш загальний термін “семантичне протиставлення,

протилежність”. У вузчому сенсі антонімію розглядають у межах полярних або градуальних антонімів [14].

Погоджуємося з твердженням вчених, що коли ми підбираємо до слів антоніми необхідно провести асоціації та сформувані на підсвідомості нерозривний зв’язок [9, с. 90]. Коли ми підбираємо до слів антоніми, ми створюємо подібні зв’язки.

Турчин В. наголошує, що протиставлення значень слів можливе лише в корелятивних поняттях, тобто явищах одного рівня. Семантичні диференційні ознаки є засобом диференціації зіставних протилежних понять. Антоніми творять лексико-семантичну парадигму, в якій одна одиниця протиставлена іншій за певною визначеною ознакою в плані змісту [11]. На думку Минзак О. важливою ознакою антонімів є регулярне протиставлення у межах певних синтаксичних конструкцій, тобто контексту. Антонімічний контекст визначають як “оточення, в якому слово вживається разом зі своїм антонімом та безпосередньо протиставляється йому” [8, с.180].

Виклад основного матеріалу. Уміле володіння лексикою мови виявляється перш за все в здатності вибрати саме те слово, яке чітко виразить його думку. Зрозуміло яку важливу роль грає при цьому володіння лексичними антонімами.

Англійська мова має багатий словниковий запас, який ми використовуємо коли описуємо свої почуття, предмети і явища навколишнього світу, викладаємо свої вимоги і намагаємося щось довести. Для цього у своїй мові ми використовуємо антоніми, що є заперечними засобами вираження категорії “протилежності” у мові [11].

Ефективне використання антонімічних пар необхідне для розвитку мовлення та покращення комунікативних навичок. Антоніми – це слова різні за звучанням і протилежні за значенням [2, с.17]. Проте не до всіх слів ми можемо їх підібрати.

Антоніми в англійській мові за структурою діляться на прості (які не мають у своєму складі ні префіксів ні суфіксів), похідні (слова, що мають у своєму складі префікси або суфікси, або одночасно префікси і суфікси) та складові (антоніми, що складаються з двох слів) [6]. Найбільш поширеною класифікацією антонімів серед мовознавців є виокремлення семантичних груп антонімів залежно від типу

протилежності. яку вони виражають. Тобто за поняттєво-семантичними зв'язками виділяють *градуальні, комплементарні, векторні та координатні* антоніми. У формально-структурному аспекті антоніми поділяють на різно- та однокореневі. У різнокореневих антонімів (власне лексичних) антонімів протилежність виражена різними коренями. Для англійської найбільш типовими є різнокореневі антоніми [14]. У спільнокореневих (однокореневих або словотвірних) чи лексико-граматичних антонімічність передано додаванням до того самого кореня або основи антонімічних афіксів. В англійській мові спільнокореневі антоніми утворюються переважно за допомогою префіксів –dis, - count, - un, - in, - mis, - il, - dis, - anti, - de, - non, та ін. Для юридичного дискурсу антонімічні ряди притаманні різним частинам мови, дієсловам, прикметникам, іменникам, прислівникам: *to punish - to forgive; to violate (the law) - to obey (the law)- to disobey the law); to arrest – to set free; to overturn (the law) – to preserve (the law); to attack – to counterattack; action – counteraction; to approve – to disapprove; to arm – to disarm; conduct – misconduct; to prove – to discredit; guilty – innocent; crime – punishment; right – duty; lawful – wrongful; legitimate – illegitimate; prosecution – defence; marriage – divorce; law – illegality; offender – victim; legislative – executive;; legally – illegally (lawlessly); partially – impartially, etc.*

Практичні заняття з іноземної мови доводять, що слова краще вчити по темах, адже читаючи текст, ми зустрічаємо багато антонімів до одного й того ж слова, про яке йдеться у розповіді. Це сприяє ефективному запам'ятовуванню: напр. *legal-illgal-unlawful-illicit-illigitimate-criminal-wrongful-felonious; penalize-forgive-set free-pardon; injured party-assailant-attacker-guilty party, offender; law-abiding person – criminal, law-breaker, wrong-doer, offender, perpetrator, delinquent, trespasser; civil-private-personal-closed.* Запам'ятовуючи лише одне слово, ми поповнюємо свій лексичний запас одразу ще на декілька слів. Ми створюємо асоціативні зв'язки, і тому інформація затримається надовго в нашій пам'яті [9].

Неможливо уявити функціонування правничої термінології без поляризації: Законодавчий словник містить багато термінів, бо закони відображають полярні інтереси – *права й обов'язку*. Наявність антонімії, що виявляє відношення

сміслового протиставлення в юридичній термінології найчастіше пов'язана з протиставленням *законного* та *незаконного*, що являє правову семантику універсалію [12]: *just-unjust, fair-unfair; alienable-inalienable, enforceable-unenforceable, constitutional-unconstitutional, prosecuted-unprosecuted, due - undue*. Маємо приклади афіксального способу утворення антонімічних пар, що не складає для мовців труднощів. Щодо різнокорневих опозицій, то підбирати антиподи до певних термінів складає певні труднощі. Наприклад, правничий термін *plaintiff* (*позивач*) може мати такі антоніми: *claimant, defendant, accountant, respondent, accused, person on trial, defensor, libelee, party to be charged, sued person; law-abiding person – criminal, law-breaker, wrong-doer, offender, perpetrator, delinquent, trespasser*. Робота з антонімами та їх швидке запам'ятовування може відбуватися за різними прийомами: заучування слів у парах, виконання різноманітних вправ (підбір антонімів до запропонованих слів, складання власних речень, ситуацій, есе, тощо).

Як бачимо, наведені юридичні антоніми виокремлюють деякі аспекти поняття “закон”, що протистоїть поняттю “беззаконня” як *позитивне* і *негативне*. На цьому протиставленні відбита ідея нерівності людини перед законом, закон рівний для усіх не завжди, що суперечить загальновідомому гаслу “закон рівний для усіх”. Даній міфології властиві такі оцінні *опозиції* як “світ порядку” – “світ безпорядку”, протилежності “добро” – “зло”, “порядок” – “хаос”. Давньогрецькі філософи окреслили “шкалу оцінки” де виокремили позитивне як таке, що послідовно виявляється у світі. Людина може оцінювати довкілля на основі врахування об'єктивних і суб'єктивних чинників. Як відомо, мова є асиметричною щодо вираження негативної оцінки: мовних засобів для вираження негативної оцінки набагато більше, ніж для вираження позитивної, вони різноманітніші і багатші [4, с. 17-40; 122-124].

Акумуляція термінів призводить до формування терміносистеми – сукупності спеціальних слів та словосполучень, що є носіями фахової інформації. Термінологія має характеристики системи – сукупності взаємозалежних елементів, а проявом цього, як у загальнонавчаваній, так і в фаховій лексиці є парадигматика –

тип зв'язків у мовній системі, які базуються на підставі варіативності, подібності, протилежності, включення, субкатегоризації мовних одиниць [10, с. 531]. Зважаючи на важливість даної парадигматичної категорії в термінології, антоніми виявляються в термінологічних лексикографічних джерелах. На даному етапі можна послуговуватися антонімами термінологічних юридичних словників *Merriam-Webster Dictionary of law* (1000 термінів); *Law Dictionary* <http://dictionary.law.com> (5000 термінів); *Bloomsbury Dictionary of Law* (8000 термінів); *Oxford Dictionary of Law* (3000 термінів).

Висновки. Отже, антонімія є загальноприйнятим спеціальним терміном на позначення протилежності значень між лексемами, один з найважливіших видів системно-семантичних зв'язків між мовними одиницями. Вивчення антонімів поповнює наш лексичний запас, зменшує тавтологічні помилки під час виконання усних і письмових завдань, передбачає розгляд слів у їхньому зв'язку з іншими словами мови, протилежними за значеннями.

Список використаних джерел.

1. Бобух І. П. Антоніми та фразеологізми з семантично-протилежними компонентами. *Мовознавство*. 1992. №4. С.62-67.
2. Ганіч Д. І. Словник лінгвістичних термінів. Київ: Вища школа.1985. 360 с.
3. Карпенко Ю. О. Вступ до мовознавства: підручник. 2-ге вид. Київ: Академія, 2009. 334 с.
4. Космеда Т. Аксіологічні аспекти прагмалінгвістики: формування і розвиток категорії оцінки. Львів. Вид-во Львівського Національного Університету імені Івана Франка. 2000. 350 с.
5. Литвин О. Л. Структура лексико-семантичних категорій англійської мови (лінгвокогнітивний аспект). Дис. на здобуття наук. ступеня канд. філолог. наук. Луцьк. 2016. 211 с.
6. Межуєва І. Ю. Антонімія як мовне явище: принципи та підходи *Молодий вчений*. 2018. №9 (2). С. 364-367. URL: [http // nbuv.gov.ua/UJRN/molv/](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv/).

7. Минзак О. В. Репрезентація антонімії в англомовних термінологічних словниках. Київ. 2003. С.83-90.
8. Минзак О. В. Методика виокремлення термінів-антонімів (на матеріалі англійської юридичної термінології). *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. Мовознавство.* № 6. Ч.2. 2011. С.177-181.
9. Рубашевська О. О., Велика А. М. Синонімія та антонімія в сучасній в сучасній англійській мові. *Філологічні науки.* С. 87-93.
10. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія. Полтава. Довкілля. Київ. 2010. 844 с.
11. Турчинов В., Турчин М. Семантична кореляція антонімів і синонімів у системі мови (на матеріалі німецької мови). *Мовознавство.* 2001. №1. С.67-60.
12. Чаюк Т. А. Борисович О. В. Вияви національно-культурної специфіки в системних відношеннях юридичних термінів в британському та американському варіантах англійської мови. *Вчені записки ТНУ імені В. І Вернадського. Серія Філологія. Журналістика.* С. 222.
13. Clearly, Brain P. Stop and Go, Yes and No: What is an Antonym? (Words are categorical. Millbrook Press. Minneapolis. MN, 2006. 35 p.
14. Lyons J. Linguistic semantics: an introduction. Cambridge University Press. 1995. 376 p.
15. Murphy M. I. Semantic relations and the lexicon: antonymy, synonymy, and Other paradigms. New York. Cambridge University Press.2003. 296 p.